

European Bank for Reconstruction and Development

ПРОГРАМА:

Інструмент Технічної Кооперації GPA

НАЗВА ПРОЕКТУ:

**Підтримка впровадження Угоди СОТ
про державні закупівлі**

(ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ ЧЕРЕЗ МУЛЬТИ-ДОНОРСЬКИЙ ФОНД УКРАЇНИ)

Рекомендації для українських постачальників щодо участі в державних закупівлях Балтійських країн (Естонія, Латвія, Литва)

УВАГА: Будь ласка, майте на увазі, що цей документ підготовлено ексклюзивно для ЄБРР. ЄБРР не надає жодних представлень та гарантій, явних чи побічних, щодо точності чи повноти інформації, викладеної в цій статті. ЄБРР не перевіряв незалежно будь-яку інформацію, що міститься у даному документі, і ЄБРР не несе жодної відповідальності за будь-яку інформацію, що міститься у документі, або за будь-які викривлення або пропуски. Цей документ залишається власністю ЄБРР.

Грудень 2019 року

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

(Вартість та інша основна статистика державних закупівель, чому країна приваблива для українського бізнесу).

Системи державних закупівель у Латвії, Литві та Естонії (також відомі як Балтійські країни) є поєднанням децентралізованих (де більшість закупівель здійснюються закупівельними організаціями (замовниками) самостійно) та частково централізованих систем з принаймні однією централізованою закупівельною організацією, заснованою центральною владою. З іншого боку, будучи членами ЄС, всі 3 Балтійські країни мають законодавство про закупівлі, що базується на директивах ЄС щодо державних закупівель. Дві директиви ЄС (Директива № 24 від 2014 року про здійснення державних закупівель в державному секторі та Директива № 25 про здійснення державних закупівель в комунальній сфері) імплементовані в Естонії єдиним Законом про державні закупівлі (прийнятий наприкінці 2016 року та набув чинності з 1.09.2017), у Латвії (прийнятий наприкінці 2016 року та набув чинності з 1.03.2017) та двома законами у Литві (відповідно закон для закупівель державного сектора і для закупівель в комунальній сфері – набули чинності з 1 липня 2017 року).

Оскільки в країнах ЄС національне законодавство базується на директивах ЄС, для українського бізнесу досить зручно його розуміти, оскільки українське національне законодавство (чинний закон 2016 року та його нова редакція, що набуває чинності в 2020 році) також ґрунтуються на директивах ЄС, як це передбачено відповідно до Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС.

Законодавство всіх трьох країн Балтії розрізняє три види закупівель:

- «державний контракт, що перевищує пороговий рівень ЄС»,
- «державний контракт, що не перевищує пороговий рівень ЄС»,
- «дрібний державний контракт» на основі різних порогових значень, а саме:

1) Дрібні державні контракти:

В Естонії (називаються «прості контракти»):

- Товари та послуги з вартістю від 30 000 до 60 000 Євро;
- Роботи з вартістю від 60 000 до 150 000 Євро;

У Латвії

- Товари та послуги з вартістю від 10 000 до 42 000 Євро;
- Роботи з вартістю від 20 000 до 170 000 Євро;

В Естонії та Латвії договори про закупівлі з вартістю нижче цих меж не вимагають жодної спеціальної процедури, тому повністю на власний розсуд присуджуються замовниками. Для закупівель у вказаних вартісних діапазонах передбачені спеціальні правила – в Естонії прямо у Законі про державні закупівлі, натомість у Латвії такі правила затверджені місцевим Кабінетом Міністрів.

У Литві

- Товари та послуги з вартістю менше 58 000 Євро;
- Роботи з вартістю менше 145 000 Євро.

У Литві договори про закупівлю нижче цих меж, але вище ніж 10 000 Євро, укладаються за процедурами згідно спеціальних правил, затверджених місцевим Офісом Державних Закупівель щодо дрібних закупівель, а замовники у комунальній сфері самостійно визначають правила таких закупівель своїми внутрішніми інструкціями.

2) Контракти нижче порогових значень ЄС для обов'язкових процедур закупівель

В Естонії:

- Товари та послуги з вартістю від 60 000 Євро до 144 000 Євро;
- Роботи з вартістю від 150 000 Євро до 5 548 000 Євро;

У Латвії

- Товари та послуги з вартістю від 42 000 Євро до 144 000 Євро;
- Роботи з вартістю від 170 000 Євро до 5 548 000 Євро;

У Литві

- Товари та послуги з вартістю від 58 000 Євро до 144 000 Євро;
- Роботи з вартістю від 145 000 Євро до 5 548 000 Євро.

Загалом такі договори вимагають проведення обов'язкових тендерних процедур, досить подібних до процедур ЄС, але з деякою гнучкістю – коротші строки, процедура переговорів з публікацією або без неї може використовуватися досить широко, не дотримуючись обов'язкових для ЄС умов.

Для таких тендерів замовники повинні публікувати повідомлення про тендер у відповідній національній системі електронних закупівель, що дозволяє будь-кому брати участь. Таким чином, основним джерелом інформації про умови участі у конкретному тендері є конкретна тендерна документація конкретного тендера, яка може бути отримана від конкретного замовника (лише місцевою мовою) після опублікування повідомлення про тендер.

3) Пороги на рівні ЄС для обов'язкових процедур закупівель відповідно до єдиних правил ЄС щодо:

- товарів та послуг: від 144 000 євро,
- будівельних робіт: від 5 548 000 євро.

Статистичні дані ринків закупівель Балтійських країн:

В Естонії

Загальна вартість державних закупівель у 2018 році була трішки більше **2 млрд. євро**. У 2018 році найбільш вартісними були закупівлі:

- ремонтів та господарського обслуговування,
- транспортних засобів та супутнього обладнання,
- Обладнання для поліції, потреб безпеки і оборони,
- Телекомунікаційне обладнання.

Найбільшими (з точки зору вартості закупівель) державними замовниками у 2017-2018 були Офіс Поліції та Кордону, Талліннський муніципалітет та Урядова Централізована закупівельна організація РТК.

У Латвії

Загальна вартість державних закупівель у 2018 році була біля **3 млрд. євро**. У 2018 році найбільш вартісними були закупівлі:

- Будівельних робіт – більше 1 млрд. ЄВРО;
- Агропродукції та послуг – більше 306 млн. ЄВРО;
- Медичного обладнання, ліків – 272 мільйонів ЄВРО;
- Пального та електроенергії – біля 200 млн. ЄВРО;
- транспортних засобів та супутнього обладнання – біля 150 млн. ЄВРО.

Найбільшими (з точки зору вартості закупівель) державними замовниками протягом 2 останніх років були Державна Компанія «Латвійські ліси», Державна Компанія «Латвійські державні дороги» та Ризький шпиталь.

У Литві

Загальна вартість державних закупівель у 2018 році була біля **5 млрд. євро**. У 2018 році найбільш вартісними були закупівлі:

- Будівельних робіт – більше 2 млрд. ЄВРО;
- Медичного обладнання, ліків – 360 мільйонів ЄВРО;
- Пального та електроенергії – 329 млн. ЄВРО;
- транспортних засобів та супутнього обладнання – біля 180 млн. ЄВРО;
- ремонтів та господарського обслуговування – 166 млн. ЄВРО.

Найбільшими (з точки зору вартості закупівель) державними замовниками протягом 2 останніх років були Міністерство оборони, Національна Електрична Компанія, Литовська Залізниця.

Ця досить велика вартість (річна вартість державних закупівель в усіх країнах Балтії в 2018 році була ненабагато меншою аніж вартість українських закупівель у 2018 році) разом з невеликою відстанню від України робить Балтійські країни досить привабливими для українського бізнесу. Ще одним важливим фактором є те, що в усіх країнах Балтії є досить велика українська трудова діаспора, отже багато українців мають місцевий робочий та діловий досвід, який може бути корисним ресурсом фахівців, які знають особливості ведення бізнесу в цих країнах. Ще одна позитивна особливість – це низький мовний бар'єр, оскільки російська мова досить поширена в Балтійських країнах, що може допомогти вести там справи. Більше того, з 2018 року українці можуть реєструвати в Естонії компанії з естонською реєстрацією навіть без відвідування Естонії через спеціальний онлайн сервіс. Пріоритетність кооперації (у тому числі спільна бізнес-діяльність) між Україною та Балтійськими країнами була підтверджена на найвищому політичному рівні під час візиту Президента України до країн Балтії восени 2019 року.

Нарешті, всі три Балтійські країни, як члени ЄС, є членами Угоди СОТ про державні закупівлі (GPA), як власне і Україна, що значно спрощує режим доступу до ринків державних закупівель обох країн.

2. ЗАМОВНИКИ

(які суб'єкти зобов'язані застосовувати тендерну процедуру при закупівлі та винятки)

Загалом та відповідно до Директив ЄС про державні закупівлі до замовників в усіх країнах Балтії належать:

- державні та муніципальні органи влади,
- державні підприємства та органи, що регулюються публічним правом,
- будь-яка організація, якщо вона отримала більше половини вартості договору (у якості фінансової допомоги від органів, згаданих вище, або з коштів ЄС (тобто недержавні підприємства, які отримують державну допомогу з державного сектора або з фондів ЄС),
- замовники, що працюють в сфері водо-, енергопостачання, транспорту та телекомунікацій.

Як і в Україні, майже всі товари, роботи та послуги, які будуть закуплені цими замовниками вище порогових значень, зазначених у пункті 1 вище, повинні закуповуватися через тендери з дозволеною участю іноземних учасників з інших країн GPA, за винятком обмеженого списку виключень, перелічених у Директиві ЄС та виключеннях із Угоди СОТ про державні закупівлі (GPA)¹. Такі виключення дуже схожі на українські (частини друга і третя статті 2 Закону України «Про публічні закупівлі»)², проте кожна з Балтійських країн має додаткові специфічні винятки, а саме:

Естонія

- надання електронних цифрових послуг громадянам;
- придбання ефірного мовлення або програм від провайдерів медіа-послуг;
- контракти позики;
- цивільна оборона, цивільний захист та послуги запобігання небезпеці, що надаються неурядовими організаціями/асоціаціями;
- послуги перевезення пасажирів залізницею.

Латвія

- придбання програм від провайдерів медіа-послуг та послуг трансляції;
- цивільна оборона, цивільний захист та послуги запобігання небезпеці, що надаються неурядовими організаціями/асоціаціями;
- універсальні поштові послуги;
- музейні об'єкти з мистецькою, культурною, науковою або меморіальною цінністю;
- послуги пошуку та приваблення студентів для навчання в Латвії з поза меж ЄС;

¹ <https://e-gpa.wto.org/en/Appendix/Details?Agreement=GPA113&Party=EuropeanUnion&AdvancedSearch=False>

² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-20>

- закупівлі за межами Латвії, які здійснюються закордонними економічними місіями, дипломатичними установами та підрозділами збройних сил під час їх участі у міжнародних операціях і навчаннях;
- професійні та експертні послуги, що потрібні для кримінальних розслідувань;
- послуги агентств подорожей за кодом CPV 63510000-7;
- деякі послуги щодо приймання іноземних офіційних делегацій.

Литва

- правові послуги адвокатів щодо арбітражу, медіації та судових процесів;
- контракти позики;
- придбання програм від провайдерів медіа-послуг та послуг трансляції;
- цивільна оборона, цивільний захист та послуги запобігання небезпеці, що надаються неурядовими організаціями/асоціаціями.

Додатковим спеціальним виключенням з закупівельного законодавства усіх трьох країн Балтії є так звані «домашні» (внутрішні) контракти. Такі контракти укладаються між замовником та його «дочірнім» підпорядкованим підприємством, яке повністю контролюється замовником і мінімум 80% операцій якого спрямовані на забезпечення потреб замовника та отримання за це коштів від нього.

3. ПРОЦЕДУРИ ЗАКУПІВЕЛЬ

Для закупівель, що перевищують порогові значення, законодавство країн Балтії про державні закупівлі вимагає використання специфічних процедур закупівель: 4 з яких є конкурентними (відкритий тендер, обмежений тендер, конкурентні переговори, інноваційне партнерство (нова процедура, яка ще не застосовується)) і одна з яких є неконкурентною (процедура переговорів).

Найпопулярніша та основна процедура – відкритий тендер. У відкритому тендері будь-який економічний оператор / учасник тендеру, який вивчив повідомлення про закупівлю та тендерну документацію, може подати тендерну пропозицію.

У таблиці нижче наведені правила, що застосовуються до найбільш популярних тендерних процедур вище та нижче порогових показників ЄС (обидва регулюються законодавством про державні закупівлі).

	ТЕНДЕРИ НИЖЧЕ ПОРОГОВИХ ЗНАЧЕНЬ ЄС	ВІДКРИТИЙ ТЕНДЕР ЄС	ОБМЕЖЕНИЙ ТЕНДЕР ЄС
Спосіб публікації	<p><u>Естонія</u> Оголошення естонською мовою в Національному Реєстрі Закупівель (www.riigihanked.riik.ee)</p> <p><u>Латвія</u> Оголошення латиською мовою в Латвійській системі е-закупівель (www.eis.gov.lv/)</p> <p><u>Литва</u> Оголошення литовською мовою в Центральному порталі закупівель (www.cvpp.eviesiejpirkimai.lt/)</p>	<p>1. Оголошення відповідною мовою та на відповідному національному тендерному порталі (у лівій колонці).</p> <p>2. Оголошення англійською мовою в Електронному журналі тендерних оголошень ЄС TED https://ted.europa.eu - через відповідний національний тендерний портал.</p>	<p>1. Оголошення відповідною мовою та на відповідному національному тендерному порталі (у лівій колонці).</p> <p>2. Оголошення англійською мовою в Електронному журналі тендерних оголошень ЄС TED https://ted.europa.eu - через відповідний національний тендерний портал.</p>
Терміни подання тендерних пропозицій	<p>Мінімальні терміни:</p> <p><u>Естонія</u> Для товарів і послуг - 15 днів (5 робочих днів для дрібних закупівель), На роботи - 25 днів (15 днів для дрібних закупівель)</p> <p><u>Латвія</u> 20 днів (10 робочих днів у разі дрібних закупівель)</p> <p><u>Литва</u> Мінімум 9 днів (7 днів для дрібних закупівель)</p>	Не менше 30 днів для подання тендерних пропозицій	Не менше 30 днів для заявки на участь та + не менше 30 днів для подання тендерних пропозицій

Критерії оцінювання	Тільки найнижча ціна або найнижча ціна та інші (без обмеження ваги)	Тільки найнижча ціна або найнижча ціна та інші (без обмеження ваги)	Тільки найнижча ціна або найнижча ціна та інші (без обмеження ваги)
Можливість переговорів	Ні	Ні	Ні
Цифровий підпис для електронного подання	<p><u>Естонія</u> Потрібен лише для естонських учасників і також із зареєстрованих в інших країнах ЄС, для учасників з поза меж ЄС не є обов'язковим.</p> <p><u>Литва</u> Потрібен</p> <p><u>Латвія</u> Потрібен</p>	<p><u>Естонія</u> Потрібен лише для естонських учасників і також із зареєстрованих в інших країнах ЄС, для учасників з поза меж ЄС не є обов'язковим.</p> <p><u>Литва</u> Потрібен</p> <p><u>Латвія</u> Потрібен</p>	<p><u>Естонія</u> Потрібен лише для естонських учасників і також із зареєстрованих в інших країнах ЄС, для учасників з поза меж ЄС не є обов'язковим.</p> <p><u>Литва</u> Потрібен</p> <p><u>Латвія</u> Потрібен</p>
Особливості		Можна організувати у вигляді електронної системи динамічних закупівель з постійним доступом до тендерних можливостей після кваліфікації.	

4. ДЕ ШУКАТИ МОЖЛИВІ ТЕНДЕРИ ТА ЯК ПОДАТИ ТЕНДЕРНУ ПРОПОЗИЦІЮ

Усі процедури закупівлі (а також концесійні конкурси) всіх замовників країн Балтії публікуються на національних Порталах/Системах закупівель відповідною національною мовою, а саме:

Естонія – Національний Реєстр Закупівель (www.riigihanked.riik.ee) під управлінням Естонського Міністерства Фінансів (яке є також місцевим органом регулювання закупівель, <https://www.rahandusministeerium.ee/>).

Латвія – Латвійська система е-закупівель (www.eis.gov.lv/) під управлінням Державного Агентства Регіонального Розвитку Латвії.

Литва – Центральний портал публічних закупівель (www.cvpp.eviesiejpirkimai.lt/) під управлінням Офісу Публічних Закупівель Литви.

У випадку значень, що перевищують пороги ЄС, повідомлення також публікуються в Електронному журналі тендерних оголошень ЄС³ (Tenders Electronic Daily - TED) англійською мовою.

Всі вказані портали мають зручну послугу пошуку на основі ключових слів для предмета закупівлі.

Для участі та подання тендерних пропозицій будь-який економічний оператор (місцевий чи закордонний) повинен бути зареєстрованим у відповідній національній системі, користування кожною з яких є безкоштовним для всіх (і для замовників, і для учасників).

Розглянемо як саме працювати у кожній з національних електронних систем країн Балтії, де є також частково англомовний інтерфейс.

Естонія - Національний Реєстр Закупівель (www.riigihanked.riik.ee)

Реєстрація та подальша робота в Реєстрі є досить простою та спочатку вимагає декількох кроків:

- 1) Перейдіть на сторінку <https://riigihanked.riik.ee/>, натисніть "Login" у верхній панелі інструментів праворуч. Якщо ви новий користувач, то натисніть «Register» (Реєструватись) у нижній частині сторінки. Для іноземних учасників необхідно обрати опцію "Username and Password" (ім'я користувача та пароль).
- 2) Після натискання «Register» система перейде до наступної сторінки з реєстраційною формою базових питань для реєстрації (країна реєстрації, назва, телефони тощо) та важливим питанням про власне ім'я користувача для подальшого входу в систему. Після заповнення відповідями цих питань і натискання зеленої кнопки "Save" у правому верхньому кутку система запитає придумати та ввести власний пароль доступу та потім відразу його підтвердити. Після цього система надішле посилання на активацію на електронну адресу вказану під час заповнення реєстраційної форми.
- 3) Натискаючи на надіслане на електронну пошту посилання активації, новий користувач переходить на початкову сторінку реєстра, де повинен ввести своє ім'я користувача і свій пароль в опції «Username and Password» (ім'я користувача та

³ <https://ted.europa.eu>

пароль), що дозволить зайти в систему з повним доступом для вільного пошуку тендерів.

- 4) Для можливості користування всім функціоналом і, насамперед, для подання пропозицій необхідно обрати іконку “My Profile” (Мій Профіль) шляхом натискання на своє ім’я користувача (видиме у правому верхньому куті після коректного входу) та тоді обрати тип реєстрації з огляду на тип користувача (в нашому випадку це “New tenderer” (Новий учасник) для фірм або “New self-employed entrepreneur registration” (Новий підприємець) для приватних підприємців.
- 5) Наступний крок – заповнення обов’язкових полей згідно обраного типу користувача, що завершується натисканням іконки “Save”.

Вже після кроку 3 є можливість у користувача бачити всі тендерні оголошення повністю та завантажувати тендерні документації, проте подання пропозиції стає можливим лише після завершення кроку 5.

Для подання пропозиції на конкретний тендер зареєстрований користувач повинен обрати відповідний тендер та зареєструвати себе у ньому на сторінці такого обраного тендера, що дозволить подати тендерну пропозицію.

Латвія - Латвійська система е-закупівель/СЕЗ (www.eis.gov.lv/)

Система має 4 підсистеми - "електронні замовлення" (застосовується для певних товарів та послуг у рамках укладених рамкових угод), "електронні аукціони" (застосовується для дрібних контрактів та міні-тендерів у рамках укладених рамкових угод), "електронні сертифікати" (підсистема, яка автоматично збирає інформацію, наявну в державних латвійських реєстрах, про учасників торгів, зареєстрованих у Латвії з метою вивчення критеріїв щодо підстав для виключення) та "електронні торги" як основна підсистема тендерів.

Основна інформація про закупівлі, опубліковані в системі, доступна кожному користувачеві без реєстрації. Але для того, щоб переглянути детальну інформацію про закупівлі та створити та подати пропозицію, необхідно зареєструватися в СЕЗ.

На відміну від Естонії, реєстрація в латвійському СЕЗ є більш складною та формальною.

Для реєстрації в системі постачальник повинен заповнити та подати Державному агентству регіонального розвитку такі документи (англійською мовою для іноземних компаній):

- заповнений реєстраційний бланк учасника;
- заповнений бланк дозволу керівника на авторизацію учасника.

Шаблони реєстрації можна знайти на домашній сторінці СЕЗ, у розділі «Інформація про реєстрацію» є секція “Бланки реєстрації”⁴.

Заповнені шаблони потім надсилаються до Державного агентства регіонального розвитку (далі - ДАРР). Можна надсилати в паперовому або електронному вигляді із захищеним цифровим підписом, надіславши електронний документ на електронну адресу:

⁴ <https://www.eis.gov.lv/EIS/Publications/PublicationView.aspx?PublicationId=1203&systemCode=CORE>

pasts@vraa.gov.lv. Якщо бланки реєстрації заповнені без помилок, постачальник реєструється протягом трьох робочих днів.

Отримавши реєстраційні документи, відповідальні особи ДАРР реєструють організацію як учасника системи EPS та створюють користувача з призначеним адміністратором статусом Постачальника. Вказаний у реєстраційних заявах адміністратор Постачальника отримує електронний лист із даними про доступ до системи - ім'ям користувача, паролем та кодовою картою. Усі ці дані повинні бути використані для першого входу в систему після завершення реєстрації. Після першої реєстрації в системі користувачеві пропонується створити новий пароль.

Для подання тендерної пропозиції перше, що потрібно зробити - це пошук відповідного тендеру з використанням різних фільтрів у системі. Вибравши цікавий тендер, необхідно зареєструватись у ньому як постачальник, що зацікавлений в цій закупівлі, що дозволить отримувати відповідну інформацію про закупівлю (наприклад, у разі внесення змін в документацію, отримувати повідомлення електронною поштою із посиланням на внесені зміни).

Тендерну пропозицію можна підготувати за двома способами:

- 1) всередині системи – простий, зручний для користувача спосіб підготовки тендерних пропозицій шляхом заповнення форми шаблону відповідно до вимог замовника.
- 2) Поза системою - складний процес, що вимагає технічного знання форм PDF.

У будь-якому випадку також можна додавати файли, якщо цього вимагає замовник (наприклад, якусь технічну документацію).

Після введення даних пропозиції (заповнюються всі форми і додаються всі файли, які вимагаються замовником) можна розпочинати процес подання пропозицій. Після введення даних статус пропозиції змінюється на " *Project* " (проект).

Потім відбуваються такі дії:

- Перевірка пропозиції (після завершення статусу буде змінено на " *Checked* " ("Перевірено")).
- Ініціація підписання пропозиції (після її завершення статус змінюється на " *Initiated Signing* " («Ініційоване підписання»)).
- Підписання (після завершення стан змінюється на " *Signed* " ("Підписано")).
- Подання (після завершення статус змінюється на " *Submitted* " ("Подано")).

Пропозиція вважається поданою, коли в результаті послідовних дій, здійснених у системі, її статус змінено на «Подано».

Пропозицію можна підписати таким чином:

- або за підписом самої системи;

- або за цифровим підписом у системі або поза системою (тоді пропозиція повинна бути завантажена в систему).

Тип підпису залежить від вимоги замовника щодо кожного конкретного тендеру та стає очевидним для учасників тендеру, коли статус торгів буде змінено на "Проект". Цифровий підпис в системі зазвичай базується на латвійському мобільному ідентифікаторі (Mobile ID), а електронний цифровий підпис поза системою базується на цифрових підписах, визнаних в ЄС.

Алгоритм для учасників⁵ тендеру англійською мовою описаний у спеціальній відео- та текстовій презентації. Також є досить детальний посібник для користувачів (як замовники, так і учасників тендерів) латвійською та англійською мовами⁶.

Литва - Центральний портал публічних закупівель/ЦППЗ (www.cvpp.eviesiejipirkimai.lt/)

Реєстрація на порталі є простішою ніж у Латвійській системі (СЕЗ), проте і не такою простою як в Естонії. Процес реєстрації передбачає електронне заповнення (безпосередньо в системі) досить детальної спеціальної реєстраційної форми для іноземних учасників, що доступна англійською мовою⁷.

Перша зареєстрована особа автоматично стає "адміністратором" компанії та має можливість створювати інших користувачів компанії, включаючи користувачів з правами адміністратора. Не має обмеження кількості користувачів, яких можна визначити в компанії постачальника.

Після заповнення форми необхідно ввести ім'я користувача та пароль (2 рази для підтвердження) та натиснути кнопку «Зберегти». Потім для того, щоб розпочати роботу в системі, новий користувач повинен перейти на сторінку <https://pirkimai.eviesiejipirkimai.lt>, вибрати мову (литовська чи англійська мова), ввести власне ім'я користувача та власний пароль, а потім натиснути піктограму/кнопку "Prisijungti". Після цього користувач отримує доступ до власної домашньої сторінки з різними меню/послугами (пошук тендерних повідомлень, профіль користувача, проекти документів, завдання тощо).

Важливо знати, що усі інтерфейси ЦППЗ є доступними англійською мовою.

Пошук сповіщень ґрунтується на назві предмета закупівлі та/або кодї CPV та/або типові процедури закупівлі. Коли буде знайдено повідомлення про зацікавлений тендер, користувач повинен зареєструвати свою зацікавленість в участі, що дозволяє отримувати всі повідомлення щодо даної тендеру та подавати тендерну пропозицію. Наступне вікно - це вікно подання пропозиції, що передбачає заповнення її параметрів (ціна тощо) та завантаження необхідних документів.

⁵ http://paligs.eis.gov.lv/suppliers/N_0_2.html

⁶ <https://www.eis.gov.lv/EKEIS/NetHelp/en/LRG%20Help.htm#!Documents/procurementsforpretender.htm>

⁷ <https://pirkimai.eviesiejipirkimai.lt/ctm/Company/CompanyRegistration/RegisterCompany?B=PPO&OID=1>

Наступним етапом є підписання пропозиції, що може бути реалізовано двома способами:

- Захищений підпис самої системи,
- Використання послуг підпису литовських мобільних ідентифікаторів (Mobile ID).

Для іноземних учасників торгів рекомендується використовувати захищений підпис системи на основі веб-сервісу SIGNA (можна безкоштовно завантажити з системи), розробленого для створення та перевірки підписаних електронних документів, формат яких відповідає Специфікації ADOC-V1.0 Електронного документа Підписаного Електронним підписом, що затверджено Департаментом архівів при Уряді Литовської Республіки.

Приклади із візуалізованим посібником із використання порталу доступні за цим посиланням:

[http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/How to develop and submit tender proposal using CV P_IS\(4\).pdf](http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/How_to_develop_and_submit_tender_proposal_using_CV_P_IS(4).pdf).

5. ТЕНДЕРНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

Тендерна документація посилається на документи, що конкретизують умови публічних закупівель, розроблені та затверджені замовником. У Балтійських країнах ці документи публікуються для вільного доступу у згаданих порталах/електронних системах. Тендерна документація є основним джерелом інформації для потенційних учасників торгів.

Як і в Україні, загальна структура тендерної документації включає інструкції щодо підготовки тендерних пропозицій, опис технічних умов / вимог до предмета закупівлі, кваліфікаційні вимоги до учасників тендерних пропозицій, критерії та методологію оцінювання, проект (основні умови) договору.

Зміст та обсяг тендерної документації для кожного тендеру залежить від складності предмета закупівлі.

Кваліфікаційні критерії та підстави для виключення

Тендерна документація має містити набір обов'язкових вимог для всіх випадків і може містити кілька додаткових кваліфікаційних критеріїв, пов'язаних із відповідним тендером, а також підстави для виключення з участі у тендері - все це дуже схоже на критерії та умови статей 16 та 17 українського Закону про публічні закупівлі.

Будучи членом ЄС, Балтійські країни використовують Єдиний Європейський документ про закупівлю (далі – ESPD) для підтвердження кваліфікаційних вимог щодо учасників тендерів, що перевищують поріг ЄС. ESPD - це спеціальна форма самодекларації, що застосовується у публічних тендерах ЄС. Перед введенням ESPD всі учасники торгів повинні були подавати підтверджуючі кваліфікаційні документи/докази для кожного тендеру (наприклад, відсутність податкової заборгованості або судимості). Наразі учасники тендеру завдяки ESPD на стадії тендеру можуть надати відповідну інформацію через уніфіковану (у масштабі ЄС) форму, а потім переможець надає необхідні підтверджуючі документи.

У кожній з Балтійських країн існує спеціальний веб-портал ESPD, доступний англійською мовою та пов'язаний з відповідною національною електронною системою закупівель, а саме:

- Естонія: <https://espd.rmit.ee/espd/filter?lang=en>
- Латвія: <http://espd.eis.gov.lv/filter?lang=en>
- Литва: <https://ebvpd.eviesiejipirkimai.lt/espd-web/filter?lang=en>

Ці веб-сайти досить схожі між собою згідно уніфікованого підходу ЄС та містить сервіс, за допомогою якого на питання ESPD, пов'язані з договорами, що перевищують поріг ЄС, можна відповісти для зручного подання тендерних пропозицій. Інструкції щодо використання системи розміщені на порталі.

Частина інформації, яка вимагається у формі ESPD, є обов'язковою, а інша є необов'язковою залежно від конкретних тендерів, опублікованих у тендерній базі ЄС TED. Замовник визначає, які відомості повинні бути надані постачальниками для кожного тендера.

Будь-які запити щодо змісту запитань у формі ESPD повинні бути надіслані контактній особі, зазначеній у відповідних оголошеннях про тендери. Служба підтримки клієнтів, інтегрована в національні портали ESPD, допомагає з технічними питаннями, пов'язаними з використанням порталів.

Технічні характеристики

Технічні умови (опис необхідних технічних, якісних та функціональних параметрів предмета закупівлі) є чи не найважливішим елементом тендерної документації. Технічні характеристики повинні відповідати двом основним умовам - вони повинні бути викладені в деталях, що потрібно, і вони повинні бути НЕдискримінаційними.

Другий аспект забороняє включати до тендерної документації посилання на конкретну торгову марку чи фірму, патент, конструкцію або тип предмета закупівлі, його походження або конкретного виробника. Якщо таке посилання є об'єктивно необхідним, воно повинне бути аргументованим, а в специфікаціях має бути додано формулювання "або еквівалент".

Законодавство країн Балтії є досить гнучким щодо доказів на відповідність до технічної специфікації на розсуд учасника, але в будь-якому випадку, всі деталі визначені в конкретній тендерній документації, а в більшості випадків застосовуються визнані ЄС технічні стандарти.

6. ОГЛЯД МЕХАНІЗМУ (ІНСТИТУЦІЇ ТА ПРОЦЕДУРА)

Естонія

Комітет з оскарження державних закупівель, що діє при Міністерстві фінансів (далі Комітет з оскарження), є позасудовим органом для вирішення спорів, який здійснює процедуру розгляду скарг.

Основним обов'язком Комітету є проведення розгляду скарг, у тому числі розгляд запитів про відшкодування шкоди в порядку, визначеному законом.

Учасник, кандидат або суб'єкт господарювання, зацікавлений в участі у державних закупівлях, може оскаржити дії замовника, подавши відповідний запит на розгляд до Комітету з оскарження, якщо він виявить, що порушення Закону про державні закупівлі замовником порушує його права або негативно впливає на його інтереси.

Запит на розгляд (скарга) може бути поданий в електронному вигляді (або на папері) щодо таких документів або рішень замовника:

- 1) тендерна документація;
- 2) виключення кандидата чи учасника з процедури закупівлі;
- 3) невиключення невідповідного кандидата чи учасника торгів із процедури закупівлі;
- 4) кваліфікація або дискваліфікація економічного оператора;
- 5) оголошення тендерної пропозиції відповідною (яка, можливо, не є такою);
- 6) відхилення тендерної пропозиції або всіх тендерних пропозицій;
- 7) інше рішення, прийняте замовником на підставі Закону про державні закупівлі, яке може порушити права скаржника або негативно вплинути на його інтереси.

Скарга має бути отримана Комітетом з оскарження протягом десяти днів з дня, коли скаржник дізнався або повинен був дізнатися про порушення своїх прав або шкоду для своїх інтересів. Суб'єкти господарювання не зобов'язані повідомляти замовників про свій намір подати скаргу, а замовники не є першою інстанцією з оскарження.

Після подання скарги до Комітету з оскарження сплачується державне мито в таких розмірах:

- **640 євро**, якщо орієнтовна вартість державних закупівель нижча за поріг ЄС;
- **1280 євро**, якщо орієнтовна вартість державних закупівель дорівнює або перевищує поріг ЄС.

Щорічно до Комітету з оскарження надходить 250-300 скарг. Середній час розгляду скарги та прийняття рішення - 30 днів.

Рішення Комітету з оскарження може бути оскаржено до Адміністративного суду (у Таллінні та Тарту є лише два такі суди), потім до Апеляційного окружного суду та нарешті до Верховного суду.

Латвія

У Латвії органом з перегляду є Бюро моніторингу державних закупівель при Міністерстві фінансів, яке є першою інстанцією для скарг щодо процедури торгів, технічних характеристик та інших вимог або стосовно діяльності замовника під час процедури закупівлі.

Скарги, отримані Бюро моніторингу закупівель, розглядаються Комісією з розгляду скарг, яка має трьох членів. Бюро моніторингу закупівель інформує замовника про подану скаргу, оскільки скаржники не зобов'язані повідомляти замовників перед тим, як подавати скаргу.

Скарга може бути подана протягом 4 робочих днів до завершення кінцевого терміну подання тендерних пропозицій (для обмеженої процедури, конкурсної процедури з переговорами, конкурентного діалогу, інноваційного партнерства;) або протягом 7 днів (для відкритих торгів), або в будь-якій іншій ситуації - протягом 10 днів, але до підписання договору про закупівлю.

Скаргу можна подати в електронному вигляді або на папері, а вона повинна бути доповнена документом, що підтверджує оплату скарги у наступних розмірах:

- 1000 євро за процедурами державних закупівель, що не перевищують поріг ЄС;
- 3000 євро для міжнародних державних закупівель вище порогів ЄС.

Якщо скарга подається в електронному вигляді, сплачується лише 75% відповідної плати.

Щорічно Бюро як орган оскарження отримує близько 900 скарг.

Інформація про всі скарги, що надійшли до Бюро моніторингу державних закупівель, є загальнодоступною на його веб-сайті. Інформація включає ідентифікаційний номер закупівлі, предмет закупівлі, назву скаржника, запропоновану дату розгляду.

Бюро моніторингу державних закупівель приймає рішення про подану скаргу протягом місячного строку. Усі рішення публікуються на веб-сайті Бюро, рішення можуть бути оскаржені в адміністративному окружному суді, який є органом другої інстанції для розгляду. Верховний Суд є третьою (остаточною) інстанцією.

Литва

Будь-який економічний оператор, який вважає, що замовник не виконав вимоги законів про закупівлі і таким чином порушив його законні інтереси, може звернутися з скаргою до відповідного територіального суду (5 судів, розташованих у 5 адміністративних регіонах).

Однак, згідно із Законом, суб'єкти господарювання повинні спочатку подати скаргу до замовника протягом 10 днів (5 робочих днів у разі спрощеної закупівлі) з дати відправлення повідомлення про рішення замовника, яке оскаржується. Замовник після отримання скарги повинен зупинити тендерну процедуру та розглянути скаргу. У замовника є шість днів для прийняття рішення про скаргу, і він не може укласти договір раніше, ніж через 10 днів з моменту повідомлення про своє рішення щодо скарги зацікавленим сторонам.

Якщо замовник не розглядає скаргу, подану протягом встановленого строку, або скаржник не задоволений рішенням замовника, скаржник може подати скаргу до територіального суду. Економічний оператор, який подав скаргу до відповідного територіального суду, має три робочі дні, щоб надати копію скарги замовнику. Рішення територіальних судів можуть бути оскаржені в другій інстанції перед апеляційними судами. Рішення апеляційних судів можуть бути оскаржені у Верховному суді, який є третьою та останньою інстанцією.

Останні наявні статистичні дані (за 2016 рік) показують, що у 2016 році з 9 293 проведеними тендерами (крім контрактів з низькою вартістю) до замовників було подано 1156 скарг (як обов'язковий перший крок. Кількість процедур закупівель, щодо яких розпочато процедури оскарження у судах, було 140.

Також цікаво, що Офіс державних закупівель Литви є органом, відповідальним за нагляд за політикою державних закупівель, а після виявлення порушень (або можливих порушень) Офіс подає матеріали для подальшого розслідування до судів (або правоохоронних органів, якщо є ознаки злочинних дій). Він може звернутися до судів про визнання недійсними договорів про закупівлю або попередні угоди та застосування альтернативних санкцій. Але Офіс не вирішує спори (не розглядає скарги); він вирішує, чи слід продовжувати дії з нагляду (перевірки).

7. СПЕЦИФІКА

Як вже було зазначено, Балтійські країни є прикладами поєднання децентралізованого та централізованого підходу з принаймні 1 централізованою закупівельною організацією. Крім цих організацій місцеві органи влади (муніципалітети) практикують спільні (координовані) закупівлі деяких поставок і послуг.

Ось перелік централізованих закупівельних організацій (ЦЗО) країн Балтії:

Естонія

В Естонії є 2 ЦЗО:

- РТК (Державна служба підтримки, <https://www.rtk.ee/>) у підпорядкуванні Міністерства фінансів, яка пропонує добровільні рамкові угоди для центральних органів виконавчої влади для закупівлі простих товарів і послуг (за винятком ІТ товарів і послуг);
- RIK (Центра реєстрів та інформаційних систем, <https://kesksedhanked.rik.ee/rik/>) у підпорядкуванні Міністерства Юстиції є ЦЗО, обов'язковою для придбання комп'ютерів, моніторів та принтерів для центральних органів виконавчої влади, яким не дозволено самостійно купувати ці товари самостійно. RIK також організовує об'єднані закупівлі інформаційно- комунікаційних технологій на основі рамкових угод, відкритих для добровільного використання іншими центральними органами виконавчої влади.

Латвія

У Латвії декілька організацій виконують роль ЦЗО:

- Державне агентство регіонального розвитку (<http://www.vraa.gov.lv/en/>) не лише адмініструє систему електронних закупівель, але також укладає рамкові угоди для загальноновживаних товарів (наприклад, комп'ютери, меблі, деякі медичні товари тощо) в інтересах центральних і місцевих органів.
- Міністерство внутрішніх справ та Міністерство оборони, що діють як ЦЗО у секторі оборони і безпеки.

Литва

У Литві є лише одне ЦЗО, яка так і називається «Централізована Закупівельна Організація» (<http://www.cpo.lt/en/eu-support/>) у підпорядкуванні Міністерства економіки та інновацій, яка укладає та адмініструє рамкові угоди з каталогами для певних товарів і послуг (офісне обладнання, комп'ютери, принтери, деяке медичне обладнання, послуги прання тощо). Відповідно до веб-сайту ЦЗО його каталог нараховує більше 3900 зареєстрованих замовників і 588 постачальників.

З 2018 року весь процес закупівель у Балтійських країнах проводиться в електронному вигляді, спрощуючи доступ до контрактів, та відповідно національні портали електронних закупівель відіграють ключову роль. З іншого боку, національне законодавство країн Балтії є достатньо масивним, оскільки закупівлі регулюються в Естонії та Латвії 1 великим консолідованим законом (всєбічно охоплює як процедури державних закупівель, так і концесії, і оскарження), а в Литві є аж 3 спеціальних закони (закупівлі в державному секторі, закупівлі у сфері комунального господарства та інфраструктури, та концесії).

Інституційна структура та механізм оскарження у всіх 3 країнах теж досить різні.

Усі ці фактори потребують ретельної уваги до специфіки і особливостей кожної країни, проте в цілому це певною мірою спрощується вже згаданими привабливими рисами – велика українська трудова діаспора, близька відстань від України, досить широка поширеність російської мови робить державні тендери балтійських країн не лише цікавими, але й реалістичними для успішної участі (перемоги).

За консультаціями та підтримкою щодо участі в міжнародних тендерах GPA звертайтеся до експертів проекту GPAinUA <https://www.facebook.com/gpainua> .

8. КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

Проект GPAinUA - <https://www.facebook.com/gpainua/>

Електронний журнал тендерних оголошень ЄС - TED (Tenders Electronic Daily) - www.ted.europa.eu

Естонія

Національний реєстр закупівель:	https://riigihanked.riik.ee/
Портал ESPD	https://espd.rmit.ee/espd/filter?lang=en
РТК (Державна служба підтримки), загальне ЦЗО	https://www.rtk.ee/
РИК (Центра реєстрів та інформаційних систем), ЦЗО у сфері ІТ	https://kesksedhanked.rik.ee/rik/

Латвія

Латвійська система електронних закупівель	www.eis.gov.lv/
Портал ESPD	http://espd.eis.gov.lv/filter?lang=en
Латвійське ЦЗО	http://www.vraa.gov.lv/en/

Литва

Центральний портал публічних закупівель	https://cvpp.eviesiejpirkimai.lt
Портал ESPD	https://ebvpd.eviesiejpirkimai.lt/espd-web/filter?lang=en
Централізована закупівельна організація	http://www.cpo.lt/en/eu-support/